

Vladimír Predmerský

ÖSZTÖNZŐ IMPULZUSOK

Besztercebányán tizennyolcad-szor került sor 2012. szeptem-ber 28. és október 3. között a jelenkori bábművészet **BÁ-BOS BESZTERCE** (BÁBKARSKÁ BYSTRICA) elnevezésű nemzet-közi gyermek- és felnőttfesztí-váljára. A fesztivált rendező

Bábszínház az Útelágazásnál (Bábkové divadlo na Rázcestí) a **Kettős impulzus** című programot a tava-lyihoz hasonlóan idén is két önálló részre osztotta. Az *Első Impulzus* négy napját a gyerekeknek szóló előadások töltötték ki. Ezután a két napos felnőtt program, a *Második impulzus* következett. A rendez-vény első, pompásan napfényes napján az előadá-sokra a város főterén került sor. A nézők, egyik előadás-t a másik után, sétálva tekintették meg. A fellépők között két eredeti kintornás, Tomasz Sylwestrzak lengyel szí-nész és a szlovák Ivan Gontko mutatkozott be. A kis-csiből és nagyköböl álló közönség szórakoztatásáról a **Long Vehicle Circus** nevű gólyalábas prágai társulat a *Hattyúk tava* komikus feldolgozásával igyekezett gondoskodni. Az ugyancsak Prágából érkezett akro-bata-páros, a **Bratři v tričku**¹ a festő munkaeszközei-nek segítségével zsonglőrszámokat adott elő. A brnoi **Janáček Zene- és Színművészeti Akadémiá**hoz kö-tődő, siketekből álló csoport az ábécével ismertette meg a gyerekeket játékos formában. A pozsonyi **Szín-ház-, Film- és Zeneművészeti Főiskola**, a **VŠMU Bábművészeti Tanszéké**nek hallgatói a képzőmű-vészeti kivitelezésben leleményes *Cigány mesé*kkel mutatkoztak be, a Bábszínház az Útelágazásnál a *Csz-más kandúrt* játszotta. A Charles Perrault meséjét rend-hagyó módon átfű és színpadra állító rendező, Bela

Schenkóvá a maga sajátos poétikáját juttatta érvényre: a klasszikus mű feldolgozásánál a komikus és vásári vonásokat hangsúlyozta, egyaránt kiaknázva a szí-nészre, a bábra és a maszakra épülő játék gazdag eszköztárát. A kellemes kora estét a nyitrai **Karol Spi-šák Régi Színház** produkciója, a Jakub Nvota rendezésében bemutatott *Az asszony, az úristen, a kisördög meg a hét elátkozott* zárta; az előadás Pavol Dobšinský² szlovák népmese-gyűjteményének motívumaira épült. A fesztivál többi napján már színháztermekben és cirkuszsátorban zajlottak az események. Azok a színházak is bemutatkoztak, amelyek a tíz hóna-postól három évesig terjedő korosztálynak szánt csecsemőszínház műfajába tartozó programokkal szerepeltek. A legkisebbekhez szóló előadások pro-jektje – amelyhez Szlovákiában elsőként a besz-tercebányaiak csatlakoztak – azt a kérdést vetette fel, hogy az egyes országok alkotói milyen mér-tékben tudták művészi kifejezőeszközeikkel a leg-kisebb gyerekeket megszólítani. A csecsemőszínház esetében leginkább rövid, a verbalitást mellőző, élő vagy play back-zenét alkalmazó, időnként a gyerekek kreatív bevonásával is élő előadásokról volt szó. Ilyen felfogásmódot tükrözött a beszter-cebányaiak *Batolárium*³ című előadása, s még in-kább a poznaeni **Teatr Atofri Satie úr – papírból** című darabja, melyben egy színészpáros a francia Erik Satie zenéje révén ötletesen aknáztta ki a papír felhasználásának összes lehetőségét (a hangha-tásokat is beleértve), hogy egy rendkívüli kreativi-tásról tanúskodó produkciót hozzon létre. A Karol Spišák Régi Színház rendezője, Ondrej Spišák Borá-ros Szilárd tervezővel együtt leleményesen és játé-kosan, gazdag metaforikus jelentéstartalommal vitte

1 Szójáték: a „Bratři v triku” a cseh animációs filmstúdió neve. A duó elnevezése – egy betű betoldásával – „Triukós fivérek”

2 Pavol Dobšinský: (1828–1885) szlovák költő, folklórista, publicista. Pályáját lelkészként kezdte, majd gimnáziumi tanár volt Selmec-bányán. Főműve a cikkben említett *Prostonárodnie povesti slovenské* (Szlovák népmesék, 1880–1883) háromkötetes gyűjteménye.

színre a lengyel Julian Tuwim költői műveit *Utazás Tuwim földjére* címmel. Nagyobb gyerekeknek szánták a beszercebányai szerzőpáros, Emília Hoffmannova író és Marián Pecko rendező *Tátrai nők* című, Szlovákiáról és lakóiról szóló darabját, melyet egyrészt a szellemes távolságtartás, másrészt a megjelenített témák közötti megfelelő válogatás hiánya és az elviselhetetlen hosszúság jellemezte.

A fesztivál szervezői meglepő módon olyan külföldi előadásoknak is teret adtak, amelyek véleményem szerint országukat nem az elmúlt évek fesztiváljainak és seregszemléinek színvonalán képviselték. Sztereotípiáktól terhelt koreográfia és nem igazán izléseles jelmezek nyomták rá bélyegüket a **Bozsik Yvette Társulat** *Négy évszak* című előadására; a Bielsko-Biala-i **Teatr Banialuka** egy ódivatú *Pötöm Pannával* állt elő, a Stara Zagora-i bolgár **Állami Színház** *Hamupipőkéje* is ugyanilyen avított felfogásmódot képviselt. A strasbourgi **Le fil rouge théâtre** *Megcsókolni a holdat* című produkciójában egy idősebb színész nő játszott gyerekszerepet, igencsak kínosan. A J. M. Barrie *Pán Péter* című műve alapján született *Föld nélkül*, a **Décalages** nevű cseh–francia artista-kettős előadása is csalódást okozott. A gyerekszűri végül vitathatatlanul igazságosan a Hradec Králové-i **DRAK Színház** *A kis gyufaáru slány* előadását tartotta a legjobbnak. A rendező Matija Solce szuverén módon bontakoztatta ki Andersen meséjét, a tragikus befejezést is beleértve.

A felnőttekhez szóló *Második impulzus* programjában már nem voltak olyan alacsony színvonalú előadások, mint amilyenekkel a gyerekeknek szóló programok esetében találkoztunk. A Henryk Jurkowski Díjat a két lengyel színház, a białystoki **Grupa Coincidentia** és a lublini **neTtheatre** együttműködésének

eredményeként született *Turandot* kapta meg. A darab alkotói Puccini operája címszereplőjének kegyetlen praktikáit a jelenkori kínai gyerekek életét megjelenítő, drámaian szuggesztív képekkel kapcsolták össze. Nem mindennapi visszhangot váltott ki az osztravai **Bábok Színháza** *Lebensraum* című előadása. A darab rendezője Marián Pecko, díszlettervezője Pavol Andraško, jelmez- és a bábtervezője Eva Farkašová; az alkotói hármás Israel Horovitz amerikai drámaíró politfantasyjának világába vitte el a nézőt egy fiktív helyzetet megjelenítve: a történetben a német kancellár népe kollektív bűnének feldolgozása jegyében hatmillió zsidót hív Németországba a világ különböző helyeiről. Az előadásban három színész szerepel, akik a bábok és a metaforikus jelentéstartalmú képzőművészeti elemek révén alakok tucatjait keltik életre; a mély érzelmeket kiváltó történet egyaránt szól az emberek tragédiáiról és reményeiről, a vádakról és az intoleranciáról. Az előadás a humánus mondanivalóért járó díjat kapta. Franz Kafka *Az átváltozás* című elbeszélését színpadra állító **Bábszínház az Útelágazásnál** alkotó szellemű színészcsapata a mozgás és az értelmezési lehetőségek szempontjából is jól kidolgozott alakok pannotikumát vitte a nézők elé.

Ugyane színház produkciója volt a nézők érzelmeire ható *Változatok a szerelemre*, amelyet a rendező, Iveta Škripková a szlovák irodalom két klasszikus írónője, Božena Slančíková-Timrava⁴ és Elena Maróthy-Šoltéssová⁵ műveiből készítette. A plzeňi **Alfa Színház** *Amberville* című előadásának fogadtatása korántsem volt egyértelmű. A darab egy Tim Davys álnéven ismertté vált svéd szerző művének Csehországban sikeres színpadi változata.⁶ A „civilizált világban” játszódó brutális történetet plüssállatok játszószák. A felnőtteknek szánt darabok sorát a berlini

3 A cím a szlovák „batol’a”, (apróság, csecsemő) kifejezés „latinósított” változata.

4 Božena Slančíková-Timrava (1867–1951) kétnyelvű, magyar-szlovák közegben élve nevelőnőként és társalkodónőként került közel az irodalomhoz, nagy hatással voltak rá Jókai regényei. Első novellái a Slovenské novinyban, majd más szlovákiai lapokban jelentek meg. Parasztábrázoló novelláiban szakított elődei romantikus faluszemléletével. Kora közönsége hidegen fogadta írásainak józanságát, keserűségét és a nemzeti önámítás leleplezését.

5 Elena Maróthy-Šoltéssová (1855–1939) novellista, regényíró. Főműve tragikusan elhunyt két kisgyermekének életéről írt naplója. (*Gyermekeim. Két élet a bölcsőtől a sírig. – Moje deti – dva životy od kolísky po hrob, 1923–24.*) Mint a szlovák nőmozgalom vezetője sok újságcikket, tanulmányt írt.

6 Magyarul *A halállista* címen jelent meg 2010-ben.

*Négy évszak. Bozsik Yvett
Társulat, Budapest*

*A kis gyufaárslány.
Drak Színház, Hradec Králové*

*Az átváltozás. Bábszínház
az Útelágazásnál, Besztercebánya*

A bohóc háza. Merlin Bábszínház, Berlin

Lebensraum. R: Marián Pecko, Bábok Színháza, Osztrava

Merlin Bábszínház A *bohóc háza* című produkciója zárta, amelyben a képzőművészeti jelleg dominált. Szerencsés módon szemináriumok megszervezésére is jutott idő, mindeneelőtt arra a konferenciára, amelyet a bábszínház rendező-egyéniségeinek szenteltek. Érdekes előadásokat hallhattunk a Lengyelországból, Csehországból és Szlovákiából érkezett színházi szakemberektől. Különösen figyelemre méltó volt Miloslav Klíma eszmefuttatása, aki többek között a következőket mondta: „Az animáció nem a valós mozgás utánzása, hanem annak leírása. Metafora. Végül is ezt a tényt Heinrich

von Kleist *A marionettszínházról* című esszéjében már világosan kifejtette.”

A pozsonyi Színházi Intézet *A Visegrádi Négyek – vázlat, objektum, báb, színház* címmel rendezett kiállítást, amely a bábjátás élvonalbeli képzőművészeit mutatta be: a szlovák Eva Farkašovát, a magyar Boráros Szilárdot, a lengyel Rafal Budnikot és a cseh Tomáš Volkmet. Kár, hogy a figyelemre méltó kiállítás nem alakult át az egyes országokat bejáró vándorkiállítássá.

G. Kovács László fordítása
A *lábjegyzeteket írta: Balogh Géza*

Turandot. Grupa Coincidentia, Białystok – Nettheatre, Lublin

STIMULATING IMPULSES

The international festival for children and adults, BÁBKARSKÁ BYSTRICA, took place in Banská Bystrica from September 28 to October 3, 2012. The program was organized by Bábkové divadlo na Rázcestí and titled **Double Impulse**, and, like last year, was divided into two separate parts. The First Impulse comprised four days of performances for children. This was followed by the Second Impulse, a two-day adult program. The jury awarded the DRÁK Theatre of Hradec Králové first prize for its children's production, *The Little Match Girl*. The Henryk Jurkowski Prize was awarded to Grupa Coincidentia from Białystok and neTtheatre of Lublin for their production of *Turandot*. The Humanitarian Award went to *Lebensraum*, a production of the Ostrava Puppet Theatre. Bábkové divadlo na Rázcestí presented Franz Kafka's *Metamorphosis*, which exhibited well developed interpretive movement. A seminar dedicated to the personality needed for a puppet theatre director rounded out the program.